

Tweedegraadslerarenopleiding

10
voor
de
leraar

Kennisbasis Gezondheidszorg en Welzijn

versie september 2017 | ingangsdatum studiejaar 2018-2019

Voorwoord

Vanaf 2016 hebben lerarenopleiders over de volle breedte van de lerarenopleidingen in verschillende fasen met veel enthousiasme gewerkt aan de herijking van de 62 kennisbases die sinds 2008 ontwikkeld zijn. Voor u ligt het mooie resultaat van de gezamenlijke inspanningen.

De kennisbases zijn herijkt op zowel de inhoud, het niveau als de breedte van de vak kennis. Daar waar mogelijk is samenhang aangebracht tussen de kennisbases die een inhoudelijke en vakoverstijgende verwantschap kennen. De inhoud van elke kennisbasis is uiteindelijk gevalideerd door het werkveld en externe inhoudelijke deskundigen. Het resultaat is in overeenstemming met landelijke eisen.

De lerarenopleidingen kunnen tevreden terugkijken op een periode waarin zij veel hebben gediscussieerd, geschaafd en bijgesteld. Een periode waarin lerarenopleiders intensief hebben nagedacht over hun vak, de didactiek en het minimale niveau dat een startbekwame leerkracht moet beheersen. Met de inzet van zoveel betrokken mensen wordt dit eindresultaat breed gedragen.

Al deze activiteiten hebben ook nog iets anders opgeleverd. Het bracht collega's van diverse instellingen met elkaar in contact. Ze kregen gelegenheid om met vakgenoten te discussiëren en daarmee hun eigen expertise aan te scherpen. De samenwerking geeft een impuls aan de betrokkenheid van de lerarenopleiders bij de kwaliteitsverbetering en hun professionalisering.

Permanente kwaliteitszorg is essentieel voor de maatschappelijke opdracht. De kennisbases leveren daarvoor de ijkpunten aan. Het zijn geen statische documenten en blijven met enige regelmaat bijstelling nodig hebben vanwege vakinhoudelijke veranderingen, pedagogisch-didactische eisen, maatschappelijke ontwikkelingen en voortschrijdend inzicht. Dat houdt het gesprek over de inhoud van de lerarenopleidingen volop in leven en draagt daarmee bij aan de kwaliteitsslag die met het ontwikkelen van de kennisbases wordt beoogd.

De lerarenopleidingen weten elkaar beter te vinden en pakken uitdagingen gezamenlijk op. Hiermee dragen zij bij aan een goede opleiding voor de nieuwe generatie leraren en het onderwijs in Nederland.

Ik dank allen die hieraan hebben bijgedragen.

A handwritten signature in black ink, appearing to read 'Thom de Graaf', followed by a long horizontal line.

mr. Thom de Graaf,
voorzitter Vereniging Hogescholen

Inhoud

Voorwoord	2
1 Inleiding	4
2 Ontwikkeling kennisbases	5
2.1 Versterken kenniscomponent	5
2.2 Systeem van kennisborging	5
2.3 Ontwikkeling en herijking kennisbases	5
3 Toelichting en verantwoording kennisbasis tweedegraadslerarenopleiding Gezondheidszorg en Welzijn	7
3.1 Maatschappelijke context	7
3.2 Relatie met andere kennisbases	7
3.3 Verantwoording keuzes	8
3.3.1 Uitgangspunten herijking kennisbasis	8
3.3.2 Herijkingsproces	10
3.4 Opbouw kennisdomeinen	12
4 Beschrijving kennisdomeinen	13
5 Redactie en validering	21
5.1 Redactieteam	21
5.2 Valideringsgroep	21
Bijlage	
Uitgangspunten kennisbases	22
Colofon	25

1 Inleiding

Voor u ligt de herijkte kennisbasis van de tweedegraadslerarenopleiding Gezondheidszorg en Welzijn. Deze kennisbasis beschrijft wat minimaal van een startbekwame leraar aan vakinhoud, vakspecifieke kennis en het bijbehorende niveau mag worden verwacht, ongeacht de instelling waar de student is opgeleid. Het afnemende scholenveld en externe inhoudelijk deskundigen hebben bijgedragen aan de validering van de inhoud van deze kennisbasis.

Deze herijkte kennisbasis is geldig met ingang van het studiejaar 2018-2019 en is in eerste instantie bedoeld voor de lerarenopleiders zelf, maar ook voor hun studenten of externe belanghebbenden.

De kennisbasis is als volgt opgebouwd:

Ontwikkeling kennisbases

In het hoofdstuk *Ontwikkeling kennisbases* is algemene informatie opgenomen over de aanleiding, ontwikkeling, inhoud en herijking van de verschillende kennisbases.

Toelichting en verantwoording

In het hoofdstuk *Toelichting en verantwoording* geeft het redactieteam van de kennisbasis een toelichting op de totstandkoming van de herijkte kennisbasis en legt het verantwoording af over de gemaakte keuzes.

Beschrijving kennisdomeinen

In het hoofdstuk *Beschrijving kennisdomeinen* zijn de vakinhoudelijke en vakdidactische (sub)domeinen opgenomen evenals het minimale niveau waarop de student de (sub)domeinen moet beheersen.

Redactie en validering

In het hoofdstuk *Redactie en validering* vindt u een overzicht van de redactie- en valideringsleden die betrokken zijn geweest bij de herijking van deze kennisbasis.

In de bijlage zijn de uitgangspunten bij het herijken van de kennisbases opgenomen.

2 Ontwikkeling kennisbases

2.1 Versterken kenniscomponent

In de eerste jaren van dit millennium stond met name de kwaliteit van de kenniscomponent van de lerarenopleidingen ter discussie. Als antwoord op de brede kritiek op de vakinhoudelijke en vakdidactische kwaliteit van de lerarenopleidingen presenteerde staatssecretaris Van Bijsterveldt in 2008 de nota *Krachtig meesterschap, kwaliteitsagenda voor het opleiden van leraren 2008-2011*. De Vereniging Hogescholen onderschreef de opgenomen doelstellingen die gericht zijn op een hogere kwaliteit van de lerarenopleidingen. Eén onderdeel van de kwaliteitsagenda betreft de verbetering van de vakinhoudelijke kwaliteit van de lerarenopleidingen. 'Het eindniveau van de opleidingen wordt duidelijk vastgelegd. Hiertoe ontwikkelen de opleidingen in samenwerking met het afnemende veld een gezamenlijke kennisbasis, eindtermen en examens'.

2.2 Systeem van kennisborging

De gezamenlijke lerarenopleidingen hebben met het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap afspraken gemaakt over een systeem van borging gericht op de kenniscomponent binnen de opleiding. Gekozen is voor drie instrumenten: 1. Kennisbases 2. Landelijke kennistoetsen 3. Peer-review. De resultaten komen bottom-up en in eigen beheer met de lerarenopleider als centrale factor tot stand, maar wel met een stevig en onafhankelijk toezicht. Met als uiteindelijk doel dat elke startbekwame leerkracht minimaal dezelfde vakinhoudelijke kennis en vakspecifieke bekwaamheden heeft. Alle activiteiten voor de versterking van de kenniscomponent in lerarenopleidingen zijn ondergebracht in het programma *10voordeleraar*, onder de paraplu van de Vereniging Hogescholen. Het ministerie heeft voor de ontwikkeling en implementatie van de diverse instrumenten die *10voordeleraar* inzet om haar opdracht te verwezenlijken in de periode 2008-2017 een subsidie van € 25 miljoen beschikbaar gesteld.

2.3 Ontwikkeling en herijking kennisbases

Een kennisbasis omvat de beschrijving van de vakinhoudelijke, (vak)didactische en pedagogische kennis en (vakspecifieke) vaardigheden die een student aan het eind van de opleiding moet hebben. Bij de tweedegraadslerarenopleidingen is dit verdeeld over twee kennisbases: een specifieke vakkennisbasis met bijbehorende vakdidactiek en een generieke kennisbasis. In deze laatste gaat het om de algemene pedagogisch-didactische kennis en vaardigheden. Het kader van de kennisbasis legt een brede en gemeenschappelijke basis vast, maar biedt ook de individuele instelling ruimte voor een eigen profilering.

In de periode 2008-2011 hebben lerarenopleiders over de volle breedte van de hbo-lerarenopleidingen gezamenlijk de kennisbases ontwikkeld. Het afnemende scholenveld en externe inhoudelijk-deskundigen hebben bijgedragen aan de validering van de inhoud. In totaal zijn 62 kennisbases opgesteld. De opleidingen hebben, na validatie van de kennisbasis, hun onderwijsprogramma aangepast.

Vakinhoudelijke veranderingen, maatschappelijke ontwikkelingen en voortschrijdend inzicht maken het wenselijk dat iedere kennisbasis met enige regelmaat wordt beoordeeld op de inhoud en waar nodig wordt aangepast. Dit maakt ook deel uit van de afspraken met het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap. In het studiejaar 2015-2016 is gestart met het herijken van de eerste kennisbases.

De kennisbases zijn door lerarenopleiders herijkt op zowel de inhoud, het niveau als de breedte van de vak kennis. Daar waar mogelijk is samenhang aangebracht tussen de kennisbases die inhoudelijk en vakoverstijgende verwantschap kennen. De inhoud van de kennisbases is uiteindelijk gevalideerd door het werkveld en door externe inhoudelijke deskundigen. Ze zijn daarmee in overeenstemming met landelijke eisen.

Het herijkingsproces is zodanig vormgegeven dat iedereen die betrokken is bij een vak of opleiding gevraagd of ongevraagd mee kon denken zodat er een breed draagvlak ontstaat. De kennisbasis is een weerslag van wat de lerarenopleidingen, het afnemende werkveld en het specifieke wetenschapsgebied verwacht aan inhoud en niveau van een startbekwame leraar.

Een kerngroep met lerarenopleiders van de verschillende instellingen is gestart met het inventariseren van de herijkingswensen. Deze wensen zijn samengesteld op basis van ideeën, wensen en ontwikkelingen die effect hebben op de nodige vak- en vakdidactische kennis van de aankomende leraar. De kerngroepen hebben als legitimatie collega-docenten uit de eigen instelling, de landelijke vakoverleggen, de constructieteams van de landelijke kennistoetsen en/of de peer-reviewgroepen, studenten en alumni geconsulteerd. De ervaring met de implementatie van de bestaande versie van de kennisbasis is hierbij een belangrijk referentiepunt geweest.

De herijkingswensen zijn vervolgens getoetst aan de laatste wetenschappelijke inzichten binnen het vak, aan de ontwikkelingen in het werkveld en aan veranderingen op het gebied van beleid. Het definitieve herijkingsvoorstel is vastgesteld door een vaststellingscommissie waarin onder andere het landelijk directeurenoverleg tweedegraadslerarenopleidingen (ADEF) en het afnemende werkveld is vertegenwoordigd. Hun specifieke taak was erop toe te zien dat de vastgestelde procedure juist is gevolgd. Zo hebben ze bijvoorbeeld bekeken of alle belanghebbenden afdoende zijn gehoord en of de gemaakte keuzes voldoende zijn toegelicht.

De schrijfgroep is na vaststelling van het herijkingsvoorstel door de vaststellingscommissie aan de slag gegaan met het herschrijven van de kennisbasis. Onder leiding van het landelijk directeurenoverleg tweedegraadslerarenopleidingen (ADEF) is het opgeleverde concept gevalideerd door vertegenwoordigers van het werkveld, van de wetenschap en van eventuele vakverenigingen. Voor een aantal kennisbases is ook het nationaal expertisecentrum leerplanontwikkeling (SLO) geraadpleegd. Na verwerking van de opmerkingen zijn de herijkte kennisbases met een positief advies van het landelijk directeurenoverleg door de *Stuurgroep lerarenopleidingen* vastgesteld.

3 Toelichting en verantwoording kennisbasis tweedegraadslerarenopleiding Gezondheidszorg en Welzijn

3.1 Maatschappelijke context

De kennisbasis voor de tweedegraadslerarenopleiding Gezondheidszorg en Welzijn beschrijft de kennis van het vak en van de vakdidactiek die leraren Gezondheidszorg en Welzijn nodig hebben om bekwaam verklaard te worden en om verantwoord en adequaat vakonderwijs in het tweedegraadswerkterrein te kunnen verzorgen. De term *kennis* wordt hier opgevat als een verzamelbegrip voor theoretische, methodische en praktische kennis, dus zowel kennis als vaardigheden.

Het doel van de kennisbasis is te komen tot een landelijke minimumnorm voor de vakkennis en de beheersing van de vakdidactiek op tweedegraadsniveau. Elke instelling heeft daarbinnen de vrijheid om zich te profileren door onderwerpen uit de kennisbasis een meer of minder prominente rol in het curriculum te geven en door doelstellingen na te streven die niet in de kennisbasis zijn opgenomen.

3.2 Relatie met andere kennisbases

Het curriculum van de tweedegraadslerarenopleiding Gezondheidszorg en Welzijn is gebaseerd op twee kennisbases die samen het fundament voor goed leraarschap vormen. Naast de hier beschreven vakspecifieke kennisbasis Gezondheidszorg en Welzijn is in de generieke kennisbasis voor de tweedegraadslerarenopleidingen de conceptuele kennis vastgelegd die de startbekwame docent aan het einde van de opleiding moet hebben. Het gaat specifiek om 'het weten' met betrekking tot het leren en het zich verder kunnen ontwikkelen in het beroep van leraar: het meesterschap van de docent.

Binnen het onderwijs wordt van elke docent een inspanning gevraagd om bij te dragen aan de taalvaardigheid van de leerlingen. Taal speelt dan ook bij alle vakken op school een grote rol. Het geven van instructies en uitleg, het lezen van een tekst, samenwerken aan een opdracht - alles gebeurt met behulp van taal. Leerlingen zijn in vaklessen (vak)taal aan het verwerven. Hierbij gaan taalontwikkeling en begripsontwikkeling hand in hand. De didactische benadering die taal- en vakleren combineert heet Taalgericht vakonderwijs (of Taalontwikkelen vakonderwijs). Hoewel niet specifiek aangegeven in deze kennisbasis moet elke leraar hier goed van doordrongen zijn. Bij taalontwikkelen onderwijs komen de drie pijlers van taalgericht vakonderwijs naar voren: context, taalsteun, en interactie. De taalontwikkeling komt tijdens (vak)lessen in verschillende contexten naar voren, het betreft zowel Dagelijkse Algemene Taalvaardigheid (DAT) als Cognitieve Academische Taalvaardigheid (CAT), waarbij woordenschatontwikkeling en taalontwikkeling (vooral ook van vaktaal) vaak onbewust een impuls krijgt. Taalgericht lesgeven komt naar voren bij de gebruikte vakdidactische werkvormen

en de taalgerichtheid van toetsen en beoordelen. Bij bewust taalgericht onderwijs worden de doelen van taalontwikkeling meegenomen en kunnen expliciet worden geformuleerd.

Vanuit *10voordeleraar* en nationaal expertisecentrum leerplanontwikkeling (SLO) is het voorstel geopperd om af te stemmen met andere opleidingen, zoals biologie of maatschappijleer. Gezien de breedte en omvang van de kennisbasis Gezondheidszorg en Welzijn in combinatie met haalbaarheid is hier niet voor gekozen, maar zal de mogelijkheid tot samenwerking in de toekomst zeker worden opgehouden.

3.3 Verantwoording keuzes

De kennisbasis is geactualiseerd en bijgewerkt op basis van een zorgvuldig doorlopen proces, waarbij zowel onderwijs, werkveld als wetenschap zijn betrokken.

3.3.1 Uitgangspunten herijking kennisbasis

Hieronder vindt u een toelichting op de gehanteerde uitgangspunten bij de totstandkoming van de herijkte kennisbasis Gezondheidszorg en Welzijn:

- De kennisbasis bevat de basiskennis en basisvaardigheden die alle docenten Gezondheidszorg en Welzijn behoren te beheersen, waarbij er ruimte blijft voor hogescholen om aandacht en verdieping te geven aan bepaalde onderdelen in verband met specifieke doelgroepen en regionale verschillen.
- De kennisbasis is een duurzame kennisbasis op hbo-niveau, die aansluit op de (examen)programma's van het vmbo/mbo en vo binnen een continu veranderend onderwijsveld en sector Gezondheidszorg en Welzijn. Waar mogelijk wordt rekening gehouden met de bestaande toetsenbank. De vakkennisbasis Gezondheidszorg en Welzijn wordt aangevuld met een begrippenlijst (kennis en vaardigheden) die elke twee jaar herzien kan worden op basis van actuele ontwikkelingen in onderwijs, wetenschap en beroepenveld en die terug te vinden is op de website van *10voordeleraar* (www.10voordeleraar.nl).
- De kennisbasis beschrijft de kennis en vaardigheden waarmee een leraar ingezet kan worden in het gehele tweedegraadsgebied. Hiermee dekt de kennisbasis de volle breedte van praktijkonderwijs, onderbouw voortgezet onderwijs, bovenbouw vmbo en mbo.
- De kennisbasis is voor het onderdeel vakdidactiek mbo mede gebaseerd op het kwalificatiedossier van de docent mbo uitgegeven door de MBO Raad (<https://www.mboraad.nl/publicaties/kwalificatiedossier-mbo-docent>).
- De kennisbasis geeft een beschrijving van de vakinhoudelijke domeinen, die zijn onderbouwd vanuit de driehoek onderwijs, wetenschap en werkveld conform het goedgekeurde herijkingsvoorstel.
- De kennisbasis heeft specifiek aandacht voor 21^e-eeuwse vaardigheden gericht op de vakspecifieke technologische ontwikkelingen en toepassingen in domein 5 *Professioneel handelen bij specifieke doelgroepen*.
- De kennisbasis bevat in alle domeinen de verschillende elementen van taal & beroepsgericht vakonderwijs (TVO).

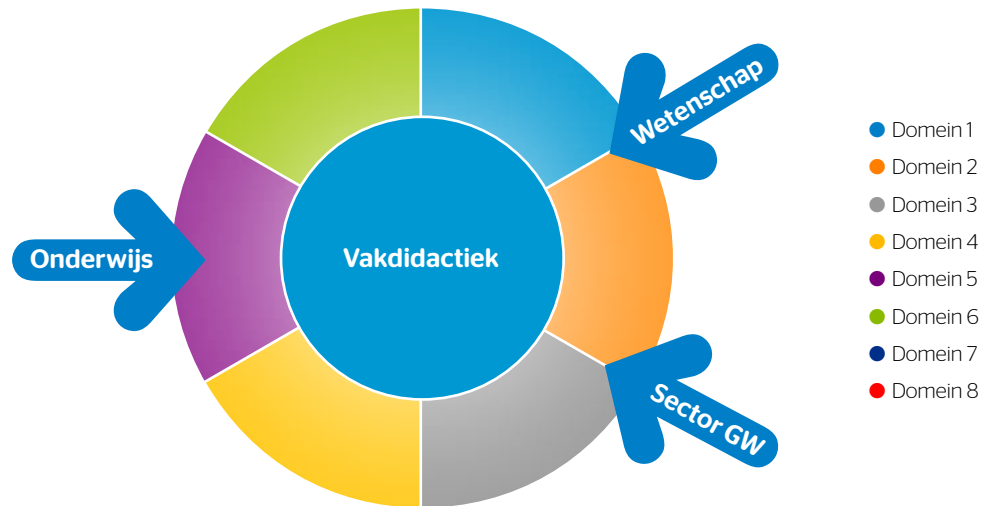
- In de kennisbasis zijn veranderingen in het onderwijs, de sector gezondheidszorg en welzijn en wetenschappelijke inzichten zo veel mogelijk meegenomen, waarbij overlappingsen en onduidelijkheden verwijderd zijn.
- De kennisbasis creëert een eenduidige omschrijving van de domeinen voor wat betreft niveau, samenhang en gedetailleerdheid.
- De kennisbasis integreert de basis natuurwetenschappen binnen de domeinen 4 *Gezondheid en ziekte* en 6 *Voeding*.
- De kennisbasis gaat uit van het internationaal erkende bachelorniveau (NLQF-6), wat blijkt uit de omschrijvingen van de diverse onderdelen van de domeinen, de gebruikte literatuur op de hogescholen en het beheersingsniveau.
- De kennisbasis gaat uit van het p-niveau van de aanverwante hbo-opleidingen.
- De kennisbasis geeft per domein het kennisniveau van de leeruitkomsten gebaseerd op de taxonomie van Bloom. Voor vaardigheden zijn de leeropbrengsten gebaseerd op de taxonomie van Romiszowski.
- De kennisbasis heeft geen doorlopende leerlijn. Er is geen eerstegraadslerarenopleiding Gezondheidszorg en Welzijn. Studenten kunnen doorstromen naar diverse aanverwante vervolgoopleidingen, waaronder de Master Expert Beroepsonderwijs (MEB).
- De kennisbasis neemt internationale ontwikkelingen en duurzaamheid mee bij ieder domein.
- De kennisbasis heeft de *learning outcomes* per domein en subdomein duurzaam geformuleerd en verder geconcretiseerd in de vorm van een begrippenlijst op het gebied van kennis en vaardigheden die tussentijds geactualiseerd wordt.
- De kennisbasis is vormgegeven conform de richtlijnen uit 'Vervolg herijking kennisbases (tweedegraadslerarenopleidingen)- 20160412, voor kerngroepen en projectleiders - en het goedgekeurde herijkingsvoorstel d.d. 25 juni 2016.
- De kennisbasis heeft Vakdidactiek als apart domein (domein 9) meegenomen. Dit domein is gestructureerd aan de hand van de verschillende onderwijstypen.
- In de kennisbasis zijn de burgerschapscompetenties meegenomen, waaronder vitaal burgerschap.
- De kennisbasis maakt gebruik van het onderstaande format:

Domein	Subdomein	Learning outcomes	Indicatie beheersingsniveau kennis (Bloom)	Indicatie beheersingsniveau vaardigheden (Romiszowski)
--------	-----------	-------------------	--	--

Figuur 1: Format kennisbasis

Onderlinge samenhang

Om de onderlinge samenhang tussen de verschillende domeinen - vakdidactiek, wetenschap, onderwijs en sector gezondheidszorg en welzijn - inzichtelijk te maken, vindt u hieronder figuur 2 om dit te visualiseren.

Figuur 2: Onderlinge verbanden domeinen kennisbasis Gezondheidszorg en Welzijn

3.3.2 Herijkingsproces

Door de kerngroep is een herijkingsvoorstel ontworpen van de landelijke vakkennisbasis voor de tweedegraadslerarenopleiding Gezondheidszorg en Welzijn. De kerngroep bestaat uit afgevaardigden uit het *Landelijk vakoverleg Gezondheidszorg en Welzijn*. Hierin zijn alle bekostigde lerarenopleidingen Gezondheidszorg en Welzijn van Nederland vertegenwoordigd. In juni 2016 is het herijkingsvoorstel door de vaststellingscommissie goedgekeurd, waarna een schrijfgroep en meelesgroep is geformeerd.

In het landelijk vakoverleg is besloten dat de kerngroepleden zitting nemen in de schrijfgroep die de nieuwe kennisbasis schrijft op basis van het goedgekeurde herijkingsvoorstel.

De meelesgroep bestaat uit vijf meelezers, waardoor er tevens afstemming is met de redactie van de landelijke kennistoets Gezondheidszorg en Welzijn. Alle hogescholen zijn betrokken in het ontwikkelproces, waarmee een groot draagvlak is gecreëerd.

Beschrijving schrijfproces

Van september 2016 tot en met maart 2017 heeft de schrijfgroep in verschillende fasen gewerkt aan een concept kennisbasis. Deze fasen staan hieronder beschreven.

Fase 1 Schrijven op basis van het vastgestelde herijkingsvoorstel

Op basis van het vastgestelde herijkingsvoorstel met daarin input van alle stakeholders, heeft een verdere aanpassing en uitwerking van de kennisbasis plaatsgevonden.

Fase 2 Voorleggen aan de meeleesgroep

Tussentijds heeft de meeleesgroep feedback gegeven. Deze feedback is door de schrijfgroep steeds zorgvuldig gewogen en verwerkt in de kennisbasis.

Fase 3 Voorleggen aan de stakeholders

Het concept van de herziene kennisbasis is voorgelegd aan de stakeholders door gebruik te maken van het netwerk van de hogescholen. Tot dit netwerk behoren inhoudelijke vakdeskundigen, lectoraten, werkvelddeskundigen, beleidsmakers zowel vanuit het onderwijs als de sector Gezondheidszorg en Welzijn, studenten/ alumni en vakinhoudelijke docenten en onderwijskundigen werkzaam op de hogescholen. Naast deze stakeholders zijn ook de volgende organisaties benaderd voor een bijdrage aan de herijking van de kennisbasis:

1. Samenwerkingsorganisatie Beroepsonderwijs Bedrijfsleven (SBB)
2. Nationaal expertisecentrum leerplanontwikkeling (SLO)
3. Stichting Platforms vmbo (SPV)
4. Brancheorganisatie van de onderwijsinstellingen in het middelbaar beroepsonderwijs en de volwasseneneducatie (MBO Raad)
5. Platform VMBO Zorg & Welzijn
6. KPC Groep

Fase 4 Verwerking feedback van stakeholders

De schrijfgroep heeft alle feedback zorgvuldig gewogen en verwerkt in een nieuw concept kennisbasis.

Fase 5 Voorleggen aan het landelijke vakoverleg

De schrijfgroep heeft de conceptkennisbasis voorgelegd aan de leden van het landelijk vakoverleg. Zij hebben nogmaals het concept voorzien van feedback.

Fase 6 Definitief voorstel

De verwerking van de laatste feedback heeft geleid tot het voorstel dat ter validering is voorgelegd aan de valideringsgroep.

Fase 7 Validering

Deze laatste versie van de kennisbasis is op 7 april 2017 voorgelegd aan de valideringsgroep onder voorzitterschap van Katrien van de Gevel (portefeuillehouder Gezondheidszorg- en welzijn binnen het directeurenoverleg tweedegraadslarerenopleidingen - ADEF).

3.4 Opbouw kennisdomeinen

De herijkte kennisbasis van Gezondheidszorg en Welzijn kent de volgende indeling in domeinen en subdomeinen:

Domein 1: Organisatie Gezondheidszorg en Welzijn	
1.1	Organisatie en beleid van de sector Gezondheidszorg en Welzijn in Nederland
1.2	Beroepen en werkvelden binnen de sector Gezondheidszorg en Welzijn
1.3	Wet- en regelgeving
1.4	Gezondheidszorg en Welzijn in sociologisch perspectief
1.5	Management en ondernemerschap in de sector
Domein 2: Beroeps- en werkhouding in de sector Gezondheidszorg en Welzijn	
2.1	Beroepsattitude
2.2	Beroepsgerichte communicatie
2.3	Beroepsethiek
Domein 3: Doelgroepen	
3.1	Ontwikkeling en levensloop van de mens
3.2	Specifieke doelgroepen sector Gezondheidszorg en Welzijn
Domein 4: Gezondheid en ziekte	
4.1	Anatomie en Fysiologie (inclusief toegepaste natuurwetenschappen)
4.2	Classificatiesystemen
4.3	Pathologie
4.4	Psychopathologie
4.5	EHBO
Domein 5: Leefstijl en gezond gedrag	
5.1	Gezondheid en gedrag
5.2	De leefwereld van jongeren
5.3	Preventie en gezondheidsbevordering
Domein 6: Professioneel handelen binnen de sector Gezondheidszorg en Welzijn	
6.1	Methodisch werken
6.2	Veilig werken
6.3	Persoonlijke/basiszorg (ADL)
6.4	Huishoudelijke zorg (HDL)
6.5	Uiterlijke verzorging (UV)
6.6	Bereidingstechnieken en receptenleer
6.7	Begeleiden van sport, spel en recreatieactiviteiten
6.8	Zorgtechnologie
Domein 7: Voeding	
7.1	Voedingsleer (inclusief toegepaste natuurwetenschappen)
7.2	Voeding voor specifieke doelgroepen en dieetleer
7.3	Voedingspatronen
7.4	Levensmiddelenleer, levensmiddelenhygiëne (HACCP)
Domein 8: Facilitaire dienstverlening	
8.1	Gebouwenbeheer en logistieke diensten
8.2	Textiel- en linnenbeheer
8.3	Voedingsdiensten, catering en restaurant
8.4	Schoonmaakdiensten
Domein 9: Vakdidactiek	
9.1	Vakdidactiek voor de onderbouw van het voortgezet onderwijs, inclusief het praktijkonderwijs
9.2	Vakdidactiek voor voorbereidend beroepsonderwijs (vmbo-bovenbouw)
9.3	Vakdidactiek voor middelbaar beroepsonderwijs (mbo)

4 Beschrijving kennisdomeinen

Domein 1: Organisatie Gezondheidszorg en Welzijn		
Leeruitkomst	Indicatie beheersingsniveau Kennis (Bloom)	Indicatie beheersingsniveau Vaardigheden (Romiszowski)
Subdomein 1.1: Organisatie en beleid van de sector Gezondheidszorg en Welzijn in Nederland		
De student legt belangrijke historische ontwikkelingen van de sector Gezondheidszorg en Welzijn uit.	Inzicht	
De student legt uit hoe de sector Gezondheidszorg en Welzijn kan worden ingedeeld.	Inzicht	
De student legt uit wat de taken zijn van de regionale en landelijke gezondheids-, welzijns- en belangenorganisaties.	Inzicht	
De student geeft voorbeelden van recente ontwikkelingen en knelpunten in de sector Gezondheidszorg en Welzijn.	Inzicht	
Subdomein 1.2: Beroepen en werkvelden binnen de sector Gezondheidszorg en Welzijn		
De student onderscheidt verschillende beroepsprofielen en beroepenvelden in de sector Gezondheidszorg en Welzijn.	Inzicht	
Subdomein 1.3: Wet- en regelgeving		
De student legt de geldende wet- en regelgeving in de sector Gezondheidszorg en Welzijn uit.	Inzicht	
De student legt uit wat de invloed is van landelijk beleid en wet en -regelgeving in de sector Gezondheidszorg en Welzijn op het regionale beleid.	Inzicht	
Subdomein 1.4: Gezondheidszorg en Welzijn in sociologisch perspectief		
De student legt het sociaal functioneren van onze samenleving en de invloed daarvan op de sector Gezondheidszorg en Welzijn uit.	Inzicht	
De student beschrijft actuele maatschappelijke ontwikkelingen en de invloed daarvan op de dagelijkse praktijk van Gezondheidszorg en Welzijn.	Inzicht	
Subdomein 1.5: Management en ondernemerschap in de sector		
De student legt voor de sector verschillende organisatie- en managementstructuren uit, inclusief organogrammen.	Inzicht	
De student legt de voor- en nadelen uit van het uitbesteden of in eigen beheer uitvoeren van werkzaamheden.	Toepassen	
De student formuleert vaardigheden van het ondernemerschap die essentieel zijn binnen de sector.	Inzicht	
De student onderscheidt de stappen van een ondernemingsplan.	Inzicht	

Domein 2: Beroeps- en werkhouding in de sector Gezondheidszorg en Welzijn		
Leeruitkomst	Indicatie beheersingsniveau Kennis (Bloom)	Indicatie beheersingsniveau Vaardigheden (Romiszowski)
Subdomein 2.1: Beroepsattitude		
De student legt uit wat het belang is van een professionele beroepshouding van professionals in de sector in relatie tot cliënt, cliëntennetwerk, collega's en het beroepsnetwerk.	Inzicht	
Subdomein 2.2: Beroepsgerichte communicatie		
De student demonstreert gesprekstechnieken en -modellen passend binnen de sector Gezondheidszorg en Welzijn.		Interactief
De student onderbouwt zijn planmatige en doelgerichte interventie in de communicatie.	Evalueren	
Subdomein 2.3: Beroepsethiek		
De student legt uit welke ethische stromingen van invloed zijn op het professioneel handelen in de uitvoering van het beroep in de sector Gezondheidszorg en Welzijn.	Inzicht	Interactief
De student onderbouwt met behulp van casuïstiek vanuit ethische uitgangspunten zijn morele keuzes bij een dilemma.	Toepassen	

Domein 3: Doelgroepen		
Leeruitkomst	Indicatie beheersingsniveau Kennis (Bloom)	Indicatie beheersingsniveau Vaardigheden (Romiszowski)
Subdomein 3.1: Ontwikkeling en levensloop van de mens		
De student illustreert met behulp van voorbeelden uit de beroepspraktijk de bio-psychosociale ontwikkeling van de mens aan de hand van actuele ontwikkelingstheorieën.	Inzicht	
De student benoemt zijn mensbeeld en relateert dit aan verschillende perspectieven van onder andere ethiek, religie en filosofie.	Inzicht	
De student legt kenmerkende begrippen uit en onderscheidt de verschillende levensfasen van conceptie tot de dood.	Inzicht	
Subdomein 3.2: Specifieke doelgroepen sector Gezondheidszorg en Welzijn		
De student onderscheidt en definieert de specifieke doelgroepen binnen het beroepenveld van Gezondheidszorg en Welzijn.	Inzicht	
De student legt de meest voorkomende hulpverleningsmogelijkheden en zorg- en welzijnsvoorzieningen voor de specifieke doelgroepen uit.	Inzicht	

Domein 4: Gezondheid en ziekte		
Leeruitkomst	Indicatie beheersingsniveau Kennis (Bloom)	Indicatie beheersingsniveau Vaardigheden (Romiszowski)
Subdomein 4.1: Anatomie en Fysiologie (inclusief toegepaste natuurwetenschappen)		
De student legt de bouw en werking van het menselijke lichaam uit.	Inzicht	
De student legt anatomie en fysiologische processen van de orgaanstelsels uit op basis van natuurwetenschappelijke principes.	Inzicht	
De student legt uit hoe in het lichaam de afweer, afweerreacties en immuniteit tot stand komen.	Inzicht	
Subdomein 4.2: Classificatiesystemen		
De student legt aan de hand van gehanteerde modellen uit wat de meest voorkomende ziekten en doodsoorzaken zijn.	Inzicht	
De student legt het belang en de keerzijde van verschillende classificatiesystemen in de sector uit.	Inzicht	
De student legt de kenmerken van de reguliere en complementaire geneeskunde uit.	Inzicht	
Subdomein 4.3: Pathologie		
De student legt oorzaken, symptomen, diagnose, ziekteverloop, behandeling, complicaties, prognose en begeleiding van de meest voorkomende ziekten uit.	Inzicht	
De student legt uit wat de invloed is van multiple pathologie op de behandeling van de (oudere) zorgvrager.	Inzicht	
Subdomein 4.4: Psychopathologie		
De student legt oorzaken, verschijnselen, diagnose, behandeling en begeleiding van psychiatrische ziektebeelden uit.	Inzicht	
Subdomein 4.5: EHBO		
De student benoemt de basishandelingen van EHBO en Basic Life Support en verklaart zijn handelen.	Inzicht	
De student demonstreert de basishandelingen van EHBO inclusief Basic Life Support en onderbouwt zijn handelen.		Psychomotorisch

Domein 5: Leefstijl en gezond gedrag		
Leeruitkomst	Indicatie beheersingsniveau Kennis (Bloom)	Indicatie beheersingsniveau Vaardigheden (Romiszowski)
Subdomein 5.1: Gezondheid en gedrag		
De student legt verschillende visies op gezondheid uit.	Inzicht	
De student relateert (on)gezond gedrag van (groepen) mensen en gevolgen hiervan op de gezondheid aan de hand van epidemiologische gegevens.	Inzicht	
De student legt gedrag en besluitvormingsprocessen van (on)gezond gedrag uit aan de hand van relevante gedragstheorieën- en strategieën.	Inzicht	
Subdomein 5.2: De leefwereld van jongeren		
De student legt uit wat de invloed is van de persoonskenmerken en de fysieke en sociale omgeving op besluitvormingsprocessen van jongeren met betrekking tot persoonlijke verzorging, bewegen, seksualiteit, genotmiddelen, voeding, consumentengedrag, social media en tijd- en geldbesteding.	Inzicht	
De student legt uit wat de werking, de effecten en de risico's zijn van alcohol, drugs, gamen en gokken bij jongeren en benoemt de bijbehorende hulpverleningsmogelijkheden.	Inzicht	
De student legt de seksuele en relationele vorming van de mens uit en benoemt daarbij behorende hulpverleningsmogelijkheden.	Inzicht	
Subdomein 5.3: Preventie en gezondheidsbevordering		
De student legt de verschillende vormen van collectieve en individuele ziektepreventie en gezondheidsbevordering uit.	Inzicht	
De student beschrijft en onderbouwt een interventieprogramma en kiest een passende gezondheidsbevorderende interventie.	Toepassen	

Domein 6: Professioneel handelen binnen de sector Gezondheidszorg en Welzijn		
Leeruitkomst	Indicatie beheersingsniveau Kennis (Bloom)	Indicatie beheersingsniveau Vaardigheden (Romiszowski)
Subdomein 6.1: Methodisch werken		
De student hanteert de stappen van methodisch werken in de sector Gezondheidszorg en Welzijn.	Toepassen	
Subdomein 6.2: Veilig werken		
De student benoemt de principes van veiligheid, hygiëne, ergonomie en duurzaamheid en onderbouwt deze op basis van toegepaste natuurwetenschappelijke basisprincipes en de geldende wet- en regelgeving.	Inzicht	
De student past de principes van veiligheid, hygiëne, ergonomie en duurzaamheid toe.		Psychomotorisch
Subdomein 6.3: Persoonlijke/Basiszorg (ADL)		
De student benoemt de aandachtspunten bij persoonlijke basiszorg en onderbouwt zijn handelen.	Inzicht	
De student demonstreert de veelvoorkomende vaardigheden, materialen, middelen en apparatuur in de persoonlijke/basiszorg volgens actuele richtlijnen en protocollen.		Psychomotorisch
Subdomein 6.4: Huishoudelijke zorg (HDL)		
De student benoemt huishoudelijke handelingen in een klein huishouden volgens actuele richtlijnen en protocollen (inclusief schoonmaakvaardigheden en textielverzorging) en onderbouwt zijn handelen.	Inzicht	
De student demonstreert huishoudelijke handelingen in een klein huishouden volgens actuele richtlijnen en protocollen (inclusief schoonmaakvaardigheden en textielverzorging) en onderbouwt zijn handelen.		Psychomotorisch
De student benoemt de meest voorkomende was- en schoonmaakapparatuur met bijbehorende was- en schoonmaakmiddelen.	Inzicht	
De student demonstreert de meest voorkomende was- en schoonmaakapparatuur met bijbehorende was- en schoonmaakmiddelen.		Psychomotorisch

Domein 6: Professioneel handelen binnen de sector Gezondheidszorg en Welzijn			Vervolg
Leeruitkomst	Indicatie beheersingsniveau Kennis (Bloom)	Indicatie beheersingsniveau Vaardigheden (Romiszowski)	
Subdomein 6.5: Uiterlijke verzorging (UV)			
De student legt de meest voorkomende vaardigheden, materialen en apparatuur op het gebied van uiterlijke verzorging uit volgens actuele richtlijnen en protocollen.	Inzicht		
De student demonstreert de meest voorkomende vaardigheden, materialen en apparatuur op het gebied van uiterlijke verzorging volgens actuele richtlijnen en protocollen.		Psychomotorisch	
Subdomein 6.6: Bereidingstechnieken en receptenleer			
De student verklaart de basistechnieken op het gebied van voedselbereiding en onderbouwt deze.	Inzicht		
De student demonstreert de basistechnieken op het gebied van voedselbereiding.		Psychomotorisch	
De student legt de regels van recepten- en menuleer voor het bereiden van een gerecht uit.	Inzicht		
De student bereidt een gerecht volgens de regels van recepten- en menuleer.		Psychomotorisch	
De student legt uit wat de basisregels van tafels dekken en serveren zijn.	Inzicht		
De student demonstreert verschillende manieren van tafels dekken en serveermethoden.		Psychomotorisch	
Subdomein 6.7: Begeleiden van sport, spel en recreatieactiviteiten			
De student organiseert en demonstreert activiteiten als sport, spel en recreatie voor specifieke doelgroepen en onderbouwt zijn handelen.	Toepassen		
Subdomein 6.8: Zorgtechnologie			
De student illustreert aan de hand van voorbeelden de inzet van zorgtechnologie en legt uit waarom dit passend is.	Inzicht		

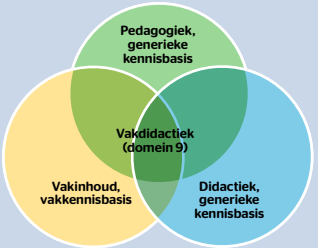
Domein 7: Voeding			
Leeruitkomst	Indicatie beheersingsniveau Kennis (Bloom)	Indicatie beheersingsniveau Vaardigheden (Romiszowski)	
Subdomein 7.1: Voedingsleer (inclusief toegepaste natuurwetenschappen)			
De student legt het verwerken van voedsel in het menselijk lichaam uit met behulp van natuurwetenschappelijke en microbiologische basisprincipes.	Inzicht		
De student legt verbanden tussen voeding, gezondheid en ziekten.	Toepassen		
De student stelt een gezond voedingsadvies op aan de hand van de Schijf van Vijf van het Voedingscentrum, die is gebaseerd op de Voedingsnormen en de Richtlijnen goede voeding van de Gezondheidsraad.	Toepassen		
De student analyseert en beoordeelt een voedingspatroon op basis van de Voedingsnormen en de richtlijnen, zoals verwoord in de Schijf van Vijf.	Analyse		
Subdomein 7.2: Voeding voor specifieke doelgroepen en dieetleer			
De student legt uit wat aandachtspunten en risicofactoren zijn met betrekking tot voeding en gezondheid voor specifieke doelgroepen.	Inzicht		
De student legt de samenstelling en indicatie van de meest voorkomende diëten uit.	Inzicht		
Subdomein 7.3: Voedingspatronen			
De student beschrijft voedingspatronen op basis van cultuur, religie en levensovertuiging en legt de relatie met gezondheid uit.	Inzicht		
Subdomein 7.4: Levensmiddelenleer, levensmiddelenhygiëne (HACCP)			
De student legt uit hoe levensmiddelen deskundig en milieubewust in te kopen, te bewaren, te gebruiken en te verwerken zijn.	Inzicht		
De student legt de herkomst en/of het productieproces van de veelvoorkomende levensmiddelen uit.	Inzicht		
De student legt de regels rondom levensmiddelenwetgeving, levensmiddelenetikettering en de controle hierop uit.	Inzicht		
De student legt de belangrijkste gevaren op het gebied van voedselveiligheid uit: microbiologisch, chemisch en fysisch.	Inzicht		

Domein 8: Facilitaire dienstverlening		
Leeruitkomst	Indicatie beheersingsniveau Kennis (Bloom)	Indicatie beheersingsniveau Vaardigheden (Romiszowski)
Subdomein 8.1: Gebouwenbeheer en logistieke diensten		
De student legt de taken en verantwoordelijkheden van gebouwenbeheer en logistieke diensten uit, inclusief kwaliteitszorg.	Inzicht	
Subdomein 8.2: Textiel- en linnenbeheer		
De student legt de textielcyclus binnen een instelling in de sector Gezondheidszorg en Welzijn uit.	Inzicht	
Subdomein 8.3: Voedingsdiensten, catering en restaurant		
De student legt relevante begrippen binnen de voedingsdienst en/of catering uit.	Inzicht	
De student beschrijft binnen de voedingsdienst de lijn van inkoop tot en met afvalverwerking en legt kwaliteitsaspecten als kwaliteitszorg, HACCP en ISO-certificering uit.	Inzicht	
Subdomein 8.4: Schoonmaakdiensten		
De student legt de meest voorkomende schoonmaakmethoden en schoonmaakmiddelen en de werking van professionele schoonmaakapparaten uit.	Inzicht	
De student legt de schoonmaakcyclus binnen een instelling in de sector Gezondheidszorg en Welzijn uit.	Inzicht	

Domein 9: Vakdidactiek

Algemeen:

De vakdidactiek Gezondheidszorg en Welzijn betreft de gecombineerde uitvoering van de vakinhoudelijk thema's, de generieke didactiek en pedagogiek, geplaatst binnen de context van de verschillende beroepen waarvoor de docenten opleiden. De verdeling in drie subdomeinen is gebaseerd op de verschillende taken die de docent heeft in de contexten van het Gezondheidszorg en Welzijn-onderwijs: in de vo-onderbouw het begeleiden bij persoonlijke ontwikkeling, in de vmbo-bovenbouw het begeleiden bij de beroepsoriëntatie en in het mbo het opleiden voor het beroep.

	<p>Indicatie beheersingsniveau Kennis (Bloom)</p>	<p>Indicatie beheersingsniveau Vaardigheden (Romiszowski)</p>
---	--	--

Subdomein 9.1: Vakdidactiek voor de onderbouw van het voortgezet onderwijs, inclusief het praktijkonderwijs

<p>De student heeft inzicht in de pedagogische en didactische kennis en vaardigheden die hij inzet om onderwijs te ontwerpen en uit te voeren, waarin hij de persoonlijke ontwikkeling van de lerende ondersteunt en begeleidt. Centraal staan de onderwerpen 'leefstijl', 'gezonde voeding', 'vitaal burgerschap' en 'relatievorming' uit de vakkennisbasis.</p> <p>Op basis van deze kennis:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Beschrijft de student een visie op het vak Gezondheidszorg en Welzijn in de onderbouw van het voortgezet onderwijs/ praktijkonderwijs. • Creëert de student een veilige leeromgeving waarin de leerling zich persoonlijk kan ontwikkelen en laat zien: <ul style="list-style-type: none"> • Inzicht te hebben in de groepsdynamiek van een klas en interventies te kunnen plegen om gevoelige kwesties in de groep te bespreken. • In zijn onderwijs rekening te houden met de ontwikkeling van 12-16-jarigen op lichamelijk, psychologisch en sociologisch gebied. • Passende werkvormen tot zijn beschikking te hebben om gevoelige kwesties te bespreken. • Sensitief te zijn voor culturele diversiteit en het effect daarvan op het bespreken van gevoelige onderwerpen. • Construeert de student (vaardigheids)onderwijs waarin de leerling leert voor zichzelf te zorgen en bewuste keuzes te maken ten aanzien van: <ul style="list-style-type: none"> • Huishoudelijke en persoonlijke zorg, zoals koken. • Persoonlijke zorg, zoals persoonlijke hygiëne. • Sociale omgang/relaties, zoals sociale en weerbaarheidsvaardigheden. • Kan de student de ontwikkelingsgerichte begeleiding van leerlingen met betrekking tot de LOB-competenties in het vo vormgeven, waaronder het aanleren van sociale en communicatieve vaardigheden die de leerling in staat stellen verantwoorde keuzes te maken voor zijn toekomst. 	<p>Creëren</p>	<p>Interactief</p>
--	----------------	--------------------

Domein 9: Vakdidactiek		Vervolg
	Indicatie beheersingsniveau Kennis (Bloom)	Indicatie beheersingsniveau Vaardigheden (Romiszowski)
Subdomein 9.2: Vakdidactiek voor voorbereidend beroepsonderwijs (vmbo-bovenbouw)		
<p>De student heeft inzicht in didactische en pedagogische kennis en vaardigheden, die hij inzet om onderwijs te ontwerpen en uit te voeren waarin hij de lerende voorbereidt op beroepsuitoefening en begeleidt in de keuze voor één van de verschillende werkvelden van de sector Gezondheidszorg en Welzijn. Centraal staan de basiskennis en vaardigheden van domeinen van de vakkennisbasis (1 t/m 8).</p> <p>Op basis van deze kennis:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Beschrijft de student een visie op beroepsoriënterend en voorbereidend onderwijs binnen het profiel zorg en welzijn. • Construeert de student onderwijs in samenwerking met andere vakgebieden en/of domeinen, aansluitend op de doorlopende leerlijn verzorging vo-vmbo-mbo. • Construeert, organiseert, voert uit en evalueert onderwijs, rekening houdend met de actualiteit van de beroepscontext en de leermogelijkheden van de leerlingen (basis, kader, gemengd); hierbij maakt hij gebruik van: <ul style="list-style-type: none"> • Onderwijsconcepten voor beroepsonderwijs, zoals werkpleksimulatie, vaardigheidsonderwijs. • Passende werkvormen, zoals practicum. • Ervaringsleren waarin hij kiest voor werkvormen als rollenspel, simulatie en oefeningen, rekening houdend met de diversiteit van de leerling populatie. • Verschillende begeleidingsstrategieën, zoals modellering, scaffolding, guiding, coaching, instructing. • Reflectievormen. • Vaardigheidstoetsen en examens. • Kan de student de ontwikkelingsgerichte begeleiding van leerlingen met betrekking tot de LOB-competenties voor het vmbo vormgeven in relatie tot beroepenveld en beroepsattitude, waaronder de begeleiding bij het ontwikkelen van een beginnende beroepsidentiteit/vakbekwaamheid. <ul style="list-style-type: none"> • De student organiseert samen met de beroepspraktijk de oriëntatie op het beroep. • De student begeleidt de lerende bij het vinden van een beroep dat bij hem of haar past. 	<p>Creëren</p>	<p>Interactief</p>

Domein 9: Vakdidactiek		Vervolg
	Indicatie beheersingsniveau Kennis (Bloom)	Indicatie beheersingsniveau Vaardigheden (Romiszowski)
Subdomein 9.3: Vakdidactiek voor middelbaar beroepsonderwijs (mbo)		
<p>De student heeft inzicht in de didactische en pedagogische kennis en vaardigheden om de lerende te begeleiden in de opleiding tot beroepsbeoefenaar en dus bij het ontwikkelen van een professionele beroepshouding, beroepsvaardigheden, beroepskennis en begeleidingsvaardigheden. Hierbij staan de kennis en vaardigheden van de domeinen van de vakkennisbasis centraal (1 t/m 8).</p> <p>Op basis van deze kennis:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Beschrijft de student een visie op het middelbaar beroepsonderwijs voor Gezondheidszorg en Welzijn gerelateerde beroepen, waarin hij ingaat op: <ul style="list-style-type: none"> • Het verbinden van leren op school en de stage- en/of werkplek. • Het verwerven van kennis en vaardigheden in het kader van een beroepsopleiding. • Construeert de student een onderwijs(programma) gebaseerd op de actuele kwalificatiedossiers, waarbij de student: <ul style="list-style-type: none"> • Bij het ontwikkelen van onderwijs rekening houdt met de heterogene deelnemerspopulatie, waaronder die in het volwassenenonderwijs. • Practica binnen een praktijklokaal construeert, organiseert, uitvoert en evalueert, rekening houdend met de actualiteit van de beroepscontext. • Handelingsrepertoire ontwikkelt om adaptief beroepsonderwijs te kunnen vormgeven: modellering, guiding, scaffolding, coaching, monitoring • Onderwijs construeert vanuit concepten als de omgekeerde leerweg, de hybride leeromgeving en adaptief beroepsonderwijs. • Passende toetsen en examens voor Gezondheidszorg en Welzijn construeert volgens de toetscyclus, binnen en/of buitenschools. • Geeft de student vorm aan het voorbereiden en begeleiden van de beroepspraktijkvorming (BPV) in samenwerking met de beroepspraktijk, waarbij specifieke aandacht voor: <ul style="list-style-type: none"> • Begeleiding van het leren in niet-schoolse settingen, zoals werkplekleren en leerafdelingen. • Praktijkbegeleiding geven tijdens werk • Differentiatie niet alleen op leerstof, maar ook op persoonlijke ontwikkeling (beroepsidentiteit) • Legt de student de verbinding tussen beroepenveld, beroepsattitude en beroepsonderwijs, onder meer door: <ul style="list-style-type: none"> • Het inzetten van instrumenten, procedures en materialen die een betekenisvolle verbinding kunnen maken tussen schools leren en leren in de beroepscontext. • Kan de student de ontwikkelingsgerichte begeleiding van leerlingen met betrekking tot de LOB-competenties van het mbo vormgeven door: <ul style="list-style-type: none"> • Aandacht voor de loopbaanontwikkeling met onder andere een leven lang leren en netwerkleren. • Begeleiding bij het toepassen van leerstrategieën en strategieën van zelfregulatie. 	<p>Creëren</p>	<p>Interactief</p>

5 Redactie en validering

5.1 Redactieteam

Naam	Hogeschool
<i>Schrijfgroep</i>	
Gerry Boots, voorzitter	Hogeschool van Amsterdam
Herry In den Bosch, vice-voorzitter	Hogeschool Utrecht
Jet van Eldik, lid	NHL Hogeschool
<i>Meelezers</i>	
Eduard Boer	Windesheim
Nollie Bekkers	Hogeschool van Arnhem en Nijmegen
Nicolien van Halem	Hogeschool Leiden
Louisanne Gemen	Inholland
Geerte Bodenstaff	Fontys Tilburg

5.2 Valideringsgroep

Naam	Functie en organisatie
dr. ir. Rick Kwekkeboom	Lector community care, Hogeschool van Amsterdam
dr. ir. Monique Ridder	Coördinator Master Expertdocent Beroepsonderwijs (MEB), Windesheim

Bijlage

Uitgangspunten kennisbases

Er zijn tussen de instellingen afspraken gemaakt over de vormgeving van de kennisbases. Alle kennisbases zijn opgezet volgens een vaste grondindeling waardoor ze onderling redelijk goed vergelijkbaar zijn. Hieronder is een aantal van deze uitgangspunten te lezen.

Minimale kennis

De kennisbases beschrijven voor alle opleidingen c.q. vakgebieden de minimaal noodzakelijke kennis die de student aan het einde van zijn opleiding moet hebben. Naar analogie van de termen zoals het SLO (nationaal expertisecentrum leerplanontwikkeling) gebruikt, is een kennisbasis een 'richtinggevend inhoudelijk kader voor wat studenten minimaal moeten kennen aan vakinhouden en moeten beheersen aan (vak)specifieke vaardigheden'.

Er wordt onderscheid gemaakt tussen kennis van het 'schoolvak' en kennis van de 'vakdiscipline en de daarbij behorende specifieke vaardigheden'. Kennis moet daarbij worden opgevat als 'het geheel van beheersingsniveaus dat van een startbekwame leraar mag worden verwacht' en dus niet alleen feiten-reproductie (taxonomie van Bloom) of feitelijke kennis (taxonomie van Romiszowski). Kennis omvat daarom ook de vakspecifieke vaardigheden van de startbekwame leraar.

Vakkennis, vakdidactiek en pedagogisch-didactische bekwaamheden

De beroepskennis van leraren heeft wortels in twee wetenschappelijke domeinen. In de eerste plaats in het domein van het vak (vakkennisbasis), en in de tweede plaats in de kennis over leren en onderwijzen in het algemeen (de generieke kennisbasis) en het desbetreffende vak in het bijzonder (vakdidactiek). De kennisbasis omvat de beschrijving van de vakinhoudelijke, (vak)didactische en pedagogische kennis en (vakspecifieke) vaardigheden die een student moet hebben. Het geheel van vakkennisbasis en generieke kennisbasis vormt de integrale 'body of knowledge and skills' die van een startbekwame leraar minimaal mag worden verwacht. Deze vormt tevens de basis van de bekwaamheidseisen zoals vastgelegd in het beroepsregister leraar. Binnen de profileringsruimte van elke instelling kan daarnaast nog verdere (inhoudelijke) verdieping en/of verbreding worden aangebracht.

Samenhangende en doorgaande leerlijnen

Het Nederlandse onderwijsbestel kent een structuur van naast elkaar opererende en elkaar opvolgende (doorgaande) leerlijnen. Per onderwijssoort (of soorten) wordt van een leraar een bepaalde wettelijke bevoegdheid/benoembaarheid verlangd. Door de overgangen in het onderwijs krijgt de lerende vaak te maken met andere onderwijsvormen en met leraren die anders zijn opgeleid. Om in elk geval de onderwijsinhoud tussen deze onderwijssoorten op elkaar af te stemmen en op elkaar aan te laten sluiten wordt ervoor gezorgd dat parallelle en doorgaande leerlijnen in de kennisbases, daar waar dat van toepassing is, herkenbaar zijn.

De leerlijn van 4 tot 18 jaar werkt de doelstellingen van het onderwijs uit in concepten¹ voor de hele leerlijn: vanaf basisonderwijs naar onderbouw vmbo en havo/vwo, bovenbouw vmbo (uitgewerkt naar leerwegen en sectoren), bovenbouw havo en bovenbouw vwo.

Deze concepten zijn evenzeer van belang voor studenten in het hbo die zich voorbereiden op het geven van onderwijs aan deze leerlingen (studenten). Door vanuit die gedachte de leerlijn 4-18 jaar uit te bouwen tot 22 jaar zouden de aankomende leraren goed op hun toekomstige beroep voorbereid moeten zijn. De leraar in de onderbouw moet daarbij, voortbouwend op wat in het basis-onderwijs is aangeboden, zijn leerlingen verder opleiden en voorbereiden op zijn profiel- en vakkenkeuze in de bovenbouw. En hij moet samen met de collega's die in de bovenbouw lesgeven, het onderwijsprogramma van zijn instelling ontwerpen en (gedeeltelijk) uitvoeren. De docent (vakmaster) in de bovenbouw moet zijn leerlingen goed voorbereiden op het vervolgonderwijs bij andere hbo- en universitaire opleidingen. De uitbreiding van de leerlijn tot 22 jaar is dus vanuit zowel bovenstaand standpunt als vanuit het standpunt van Dublin-descriptor 1 (de kennis moet die van het daaraan voorafgaande onderwijs overstijgen) noodzakelijk. De aankomende docent kan alleen dan vanuit een breder en dieper inzicht de vakinhoud vertalen naar goed onderwijs.

Niveau

NLQF, Dublin-descriptoren en de hbo-kwalificaties beschrijven het hbo-niveau (bachelor, master) op algemeen niveau; de bekwaamheidseisen van het lerarenregister beschrijven de specifieke beroepskennis van de leraar.

De lerarenopleidingen leveren startbekwame docenten af op hbo-bachelorniveau (NLQF-6) of hbo-masterniveau (NLQF-7 niveau). Dit betekent dat een startbekwame docent, conform de Dublin-descriptoren en de algemene hbo-kwalificaties die ook het noodzakelijke niveau beschrijven van de afgestudeerde hbo-er, een brede kennis moet hebben van in elk geval het vakgebied waarin hij les gaat geven. Ook moet hij boven de stof van dat vakgebied staan. In de huidige inrichting van het onderwijs betekent dit dat ook aandacht moet worden besteed aan de verwante of aanpalende vakken van het vakgebied waarin later wordt lesgegeven. Voor de leraar in het (v)mbo betekent het dat hij de beroepsgerichte toepassingen (en de ontwikkelingen) van het vak, de beroepstaal en de beroepsgroep 'kent'.

NB *Tijdens zijn loopbaan moet de leraar zijn kennis en vaardigheden, zowel op het gebied van zijn vak als van het ambt van leraar, via bij- en nascholing op peil houden. Datgene wat daarvoor nodig is wordt door de afgestudeerde, samen met zijn werkgever en in voorkomende gevallen met de lerarenopleiding, bepaald en vormgegeven.*

¹ De leerlijn 4-18 spitst zich toe op een beperkt aantal concepten die voldoen aan de volgende vier criteria:

1. De concepten representeren gezamenlijk de breedte van de opleiding.
2. De concepten kunnen verbonden worden met recente ontwikkelingen in het vak, didactiek of pedagogiek.
3. De concepten maken het mogelijk deze kennis voor leerlingen en studenten te structureren.
4. De concepten zijn leerbaar voor de desbetreffende groepen leerlingen en studenten.

Profileringsruimte

Het kader van de kennisbasis legt een brede en gemeenschappelijke basis vast, maar biedt ook de individuele instelling voldoende ruimte voor een eigen profilering. Een kennisbasis is niet gekoppeld aan een didactisch concept en legt voor de individuele instelling of opleidingsroute wat betreft de programma-opbouw en studielast van de afzonderlijke onderdelen niets vast. De instelling is zelf verantwoordelijk voor de implementatie van de kennisbasis. Zij stelt een onderwijs- en toetsprogramma vast dat volledig recht doet aan de kennisbasis én in overeenstemming is met het eigen didactisch concept en profilering van de instelling.

Colofon

Den Haag, september 2017

Uitgave

1Ovoordeleraar, Vereniging Hogescholen

Eindredactie en vormgeving

Elan, Rijswijk

www.1Ovoordeleraar.nl

Alle rechten voorbehouden. Behoudens de uitdrukkelijk bij wet bepaalde uitzonderingen mag niets uit deze uitgave worden veeelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand of openbaar worden gemaakt, zonder uitdrukkelijke toestemming van de uitgever. Aan de totstandkoming van deze uitgave is de uiterste zorg besteed. Voor informatie die nochtans onvolledig of onjuist is opgenomen, aanvaarden de auteurs, redactie en uitgever geen aansprakelijkheid voor de gevolgen daarvan.